

Forskningspolitiskt nyhetsbrev från Nationella sekretariatet för genusforskning
med perspektiv på genus och forskningspolitik

Ovisst läge när lärosäten blir självständiga

Landets universitet och högskolor förväntas i framtiden bli mer självständiga från staten. Det blir följderna av den statliga Autonomiutredningen.

Lärosätenas egna prioriteringar i forsknings- och utbildningsstrategier får

som följd av detta större betydelse än i dag. *Genusperspektiv* undersöker hur genusforskningen lyfts.

Det finns inget entydigt samband mellan vilka lärosäten som producerar den mesta genusforskningen och

vilka som lyfter fram genusforskning. Universiteten i Göteborg, Luleå, Lund, Uppsala och Stockholm har stora genusforskningsmiljöer, men prioriterar inte genusforskning i sina strategier. Andra universitet satsar stort. **SIDAN 4**

Foto: Jesper Raib, Aarhus University, DK

Statsvetaren och genusforskaren Liisa Husu, Hanken Svenska handelshögskolan i Finland, har tillsammans med dr Suzanne de Cheveigné lett expertgruppen bakom EU-rapporten *The Gender Challenge in Research Funding: Assessing the European national scenes*.

Resursutredningens expert kritisk till regeringens system

Ulf Sandström, bibliometrisk expert i utredningen *Resurser för kvalitet*, är kritisk till hur regeringen viktat publiceringar/citeringar i det system för fördelning av resurser som lanserades i forskningspropositionen för perioden 2009-2012. **SIDAN 2**

Stor kartläggning av forskningsfinansierare i Europa

Jämställdheten inom forskningen varierar stort mellan olika länder i Europa, visar ny kartläggning. Jämställdheten inom forskningsfinansierarna är en viktig faktor för jämställdheten inom forskningen generellt, menar Liisa Husu (bilden). **SIDAN 3**

Konferens för tio år med EU:s Women and Science

Forskningskommissionär Janez Potočnik inledde när EU firade satsningen på jämställdhet inom vetenskap och teknik.

– Det behövs ett nytt sätt att styra universiteten och en medvetenhet om genusperspektivet i det arbetet. **SIDAN 6**

Ta glastaket på allvar!

Man skulle kunna tro att universitetens och forskningsrådets strävanden att lyfta fram genusforskningen får betydelse för produktionen av just genusforskning. Men det finns inget entydigt samband mellan dessa satsningar och genusforskningens framgångar i universitetens forskning. Resultatet som GP presenterar i det här numret är kanske inte så förvånande mot bakgrund av tidigare kartläggningar som visat att genusforskningen till största delen bedrivs av enskilda genusforskare integrerade i miljöer utanför genusforskningens institutioner.

Ett liknande konstaterande kan göras om det samband som har förutsatts mellan regeringens satsningar på genusforskning och jämställdhet. Men andelen professorer bland genusforskare har knappast påverkat andelen kvinnor inom de vetenskapsområden där genusforskningen är stark – humaniora och samhällsvetenskap. Andelen kvinnor har bara marginellt ökat här och relativt sett ökat mer inom övriga vetenskapsområden.

Skulle samhällets satsningar då sakna betydelse för jämställdhet och genusforskning? Givetvis inte! Samhällets erkännande av genusforskningens betydelse för en förbättrad kunskapsproduktion – inte minst excellenssatsningarna – har lyft fram genusforskningens relevans för hela forskningen och för samhällsutvecklingen. Genusforskningen ingår numera i universitetets kärnverksamheter.

– Den från jämställdhetssynpunkt sorgliga statistiken visar bara att universitetet måste ta ”glastaket” mot kvinnor på betydligt större allvar!

Anne-Marie Morhed
Föreståndare för Nationella sekretariatet för genusforskning

“Humanisterna är de som tjänar på systemet”

Det nya publiceringsbaserade system för fördelning av medel till forskning som regeringen infört gynnar särskilt forskare inom humaniora. Det anser Ulf Sandström som deltog som bibliometrisk expert i RUT-utredningen.

Regeringen lanserade i forskningspropositionen ett nytt resursfördelningssystem baserat på prestationer. Grunden är att medel till forskning fördelas efter publiceringar/citeringar (P/C), som sedan viktas med olika faktorer för olika akademiska discipliner. Ulf Sandström, docent vid Linköpings universitet, anser att systemet erbjuder en gyllene möjlighet för forskare inom humaniora.

– Kvalitetsproblemet inom svensk forskning är att böcker inte räknas, och humanister skriver mest böcker. Humaniora får dubblad effekt på pengarna för publicerade artiklar. Ett smart universitet ser till att lägga upp en publiceringsplan för humanistisk fakultet.

Missgynnar tvärvetenskap
Samtidigt är Ulf Sandström starkt kritisk till att systemet utformats på ett sätt

Intergender bygger nätverk för genusforskningens framtid

Forskarskolan Intergender är ett interdisciplinärt samarbete mellan genusinstitutioner på nio svenska lärosäten och fyra internationella partners från Finland, Nederländerna, Tyskland och de nordiska forskarskolorna. Anna Lundberg vid institutionen för tema, Linköpings universitet, är samordnare.

– De flesta genusforskningsmiljöer är väldigt små. Det här är ett sätt att få till en kritisk massa.

Framstående föreläsare
Verksamheten inleddes förra året och är uppbyggd bland annat kring kurser, där ett tiotal doktorander får träffa internationellt framstående forskare för att

som missgynnar samarbeten över forskningsdiscipliner. Han har lämnat in en skrivelse om detta till regeringen.

– När KTH jobbar tillsammans med Stockholms universitet, eller Chalmers tillsammans med Göteborgs universitet, får ena halvan av korridoren 15 000 kr, andra får 100 000 kr – trots att de jobbar med samma saker.

Denna skillnad i fördelning har att göra med de indikatorer regeringen infört i systemet för att vikta medlen. Till exempel Uppsala universitet en faktor på 1,5. De nya universiteten ligger närmare 1,7 – medan KTH och Karolinska institutet har faktor 1. Ulf Sandström anser att dessa faktorer bör tas bort.

– En strikt tillämpning av P/C kan också leda till skevhet. Det är inte bra om alla pengar går till KI. Men som indikator viktats får den mycket kraftfulla effekten. Jag är starkt kritisk till hur man löst uppgiften att justera för detta i systemet.
Text: Jimmy Sand

LÄS MER. Utredningen Resurser för kvalitet kan laddas ned från <http://www.regeringen.se/sb/d/8439/a/91339>

diskutera deras och sina texter.

– Det är ett litet och generativt klimat där alla får komma till tals. Upphovspersonen håller föreläsning, de gnuggar texterna, presenterar egna papers och kan diskutera dessa med den inbjudna forskaren.

Det har också bildats en så kallad ”Core group” – ett nätverk av hittills ett tiotal doktorander som följer kurserna och har regelbundna möten.

– Genusdoktorander är ofta väldigt ensamma. Det här är ett strategiskt och långsiktigt arbete där vi även bjuder in doktorander från andra länder, säger Anna Lundberg om nätverket.
Text: Jimmy Sand

EU belyser kön inom forskningsfinansieringen

Hur jämställd är verksamheten inom de institutioner som fördelar forskningsmedel i Europa? I maj publicerades den första systematiska rapporten om detta på EU-nivå: *The Gender Challenge in Research Funding*.

Expertrapporten undersöker jämställdheten och genuspolicies inom de tyngsta forskningsfinansierarna i 33 länder. Mer specifikt undersöks beviljandegraden för forskningsanslag för män och kvinnor inom olika discipliner, bidragens storlek, samt representationen av män och kvinnor i de grupper som fördelar forskningsmedel.

– Rapporten undersöker de bakomliggande förutsättningarna för jämställdheten inom vetenskapen. En central förutsättning för att arbeta framgångsrikt

som forskare är att få forskningsmedel. Jämställdheten i de institutioner som undersökts är därför en viktig bakomliggande faktor för hur jämställdheten inom forskningen generellt ser ut, säger pol dr Liisa Husu på Hanken, Svenska Handelshögskolan i Finland och gästprofessor vid Centrum för feministiska samhällsstudier, Örebro universitet.

Liisa Husu har tillsammans med dr Suzanne de Cheveigné lett expertgruppen som i övrigt består av forskare och forskningsadministratörer från nya och gamla EU-länder.

Inaktiva och proaktiva länder
Sammanfattningsvis visar rapporten på mycket stora variationer mellan länderna. Länderna kan delas in i två grupper: en mindre grupp av proaktiva länder

Liisa Husu, pol dr vid Hanken i Helsingfors.

och en större grupp av relativt inaktiva länder. Den mest aktiva gruppen karaktäriseras som ”global gender equality leaders” och innefattar Finland, Norge och Sverige. I dessa länder har jämställdhetsarbetet pågått förhållandevis länge och är omfattande.

Eftersom det är första gången denna typ av data samlats in systematiskt går det inte dra några generella slutsatser om orsaker till nivåerna i de olika länderna. Rapportens styrka är att den kartlägger nuläget i jämförande perspektiv och ger konkreta rekommendationer för att förbättra jämställdheten inom fokusområdet.

– Att ha tillgång till systematiska data över tid är basen för att kunna identifiera var jämställdhetsproblem finns och kunna utveckla åtgärder.
Text: Helena Stensöta

Vinnova satsar för stärkt genuskompetens inom jämställdhetsarbetet

Vinnova vill öka genusmedvetenheten i forsknings- och innovationsmiljöer. Därför finns forskningsprogrammet Tiger, som hade sin första konferens den 1 april i Stockholm.

Tio projekt som finansierats genom programmet Tillämpad genusforskning för starka forsknings- och innovationsmiljöer (Tiger) fick på konferensen presentera sina projekt och arbete. Samtliga projekt gör en genusanalys av starka forsknings- och innovationsmiljöer som har långsiktig finansiering från endera Vinnova eller andra finansierare. Insatserna ska leda till ett förändringsarbete för att öka genusmedvetandet i miljöerna.

Satsningarna syftade främst till att bygga upp genuskompetensen inom jämställdhetsarbetet. Metoder och modeller för jämställdhet liksom kritiska granskningar av innovationssystemen

ska utvecklas med ett genusperspektiv. Fördjupade diskussioner om sambanden mellan jämställdhet och tillväxt ska initieras.

Synliggöra genusdimensionen
Det gemensamma syftet med projekten är att öka genusmedvetenheten i forsknings- och innovationsmiljöer samt utveckla jämställda handlingsmönster och organisatoriska strukturer inom miljöerna. Projekten vill synliggöra genusdimensionens betydelse för ökad jämställdhet, starta förändringsprocesser för ökad jämställdhet och utvärdera metoder för hållbart jämställdhetsarbete och konkurrenskraft. Här är uthålligheten i arbetet mycket viktig.

Några mål med projekten är att bredda de deltagande innovationsmiljöernas rekryteringsbas och därmed i förlängningen bidra till en högre tillväxt och en

hållbar utveckling. Ökad kunskap om genus och jämställdhet kan också generera innovativa produkter och nytänkande vad gäller marknadsområden.

Pågår fram till år 2012
Utlisningen Tillämpad genusforskning för starka forsknings- och innovationsmiljöer (Tiger) öppnade för fullständiga ansökningar i mars 2008 för projekt som kan pågå till 2012. I Tiger integreras genusperspektivet med teknisk och naturvetenskaplig forskning som bedrivs vid andra Vinnovafinansierade och andra starka forsknings- och innovationsmiljöer.

Kunskap från Vinnovas tidigare arbete med att integrera genusperspektiv i sina forskningsprojekt ligger till grund för utlysningens utformning. Tiger ingår i det större programmet Behovsmotiverad genusforskning för innovation (Beginn).
Text: Camilla Norrbin

Starka miljöer ingen garant för satsningar

Landets universitet och högskolor förväntas i framtiden bli mer självständiga från staten. Det blir följderna av den statliga Autonomiutredningen.

Lärosätenas egna prioriteringar i forsknings- och utbildningsstrategier får som följd av detta större betydelse än i dag. *Genusperspektiv* undersöker hur genusforskningen lyfts.

En undersökning som presenterades i ett tidigare nummer av *Genusperspektiv* (nr 1/08) visar att var tredje svenskt lärosäte lyfter fram genusforskning och genusvetenskaplig kompetens i sina forsknings- och utbildningsstrategier för perioden 2009-2012. Några av dessa beskriver genusforskningen som ett av lärosätets starka eller prioriterade områden.

Karlstads universitet är ett av de lärosäten som lyfter fram genusforskning. Cristina Grenholm är professor på Centrum för genusforskning. Hon berättar att genusforskningen där passade väl ihop med universitetets profilering som "det moderna universitetet".

– Humaniora och samhällsvetenskap verkar i dag under ganska dåliga förhållanden. Centrum för genusforskning är en hum/sam-miljö som förmått hävda sig. Vi har mycket externa medel, som EU:s strukturfondspengar, och en samverkan med omgivande samhället.

I den framhållna idén om "det moderna universitetet" ingår samarbetet med Region Värmland, liksom med näringslivet i regionen. Då blir det mycket tillämpad forskning. Men det måste också finnas något som kan tillämpas, och där menar Cristina Grenholm att genusforskarna på universitetet funnit en god avvägning.

Stöd från fakultetsledning

Det finns också ett starkt stöd från ledningen för Estetisk-filosofiska fakulteten, som centrumbildningen tillhör, då man ser att genusforskningen står sig väl i fråga om publicering och externa medel.

– När jag började för tio år sedan hade genusforskningen stöd av dåvarande rektor Christina Ullenius. Senare gjordes en stor omorganisation på universitetet som resulterade i sammanlagt fyra fakulteter. Tre av dessa fyra leddes

av dekaner med genuskompetens: Lena Gonäs, Gerd Lindgren och jag själv.

Att genusforskningen stöds också av nuvarande rektor Kerstin Norén tar sig uttryck i att det nu utlyses en professur i genusvetenskap vars innehavare också kommer att vara föreståndare för Centrum för genusforskning – en tjänst som tidigare varit på sammanlagt en halvtid. Vidare kommer centrumbildningen att stärkas genom en egen styrelse utsedd av rektor, där det finns en majoritet av externa representanter.

Stora genusforskningsmiljöer

Det finns inget entydigt samband mellan å ena sidan vilka lärosäten som lyfter fram genusforskning i sina forsknings- och utbildningsstrategier och å andra sidan vilka som producerat den mesta genusforskningen. År 2007 gjorde genusforskaren Annika Olsson en kartläggning för Nationella sekretariatet för genusforskning, med utgång bland annat från databasen Gena över avhandlingar inom svensk genusforskning. Enligt rapporten, *Genusforskning pågår*, finns de största genusforskningsmiljöerna på universiteten i Göteborg, Karlstad, Linköping, Luleå, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala samt på Södertörns högskola. I strategierna från två av Sveriges största universitet, Lund och Stockholm, lyser genusforskningen med sin frånvaro. Göteborgs universitet nämner genusforskning som en framtida kandidat till stark forskningsprofil.

Margaretha Fahlgren är professor i litteraturvetenskap och forskningsledare på Centrum för genusvetenskap vid Uppsala universitet, en miljö som vid sidan av Linköping och Örebro samt Umeå blev utsedd av Vetenskapsrådet till excellent genusforskningsmiljö. Uppsala universitet lyfter inte genusforskning som starkt eller prioriterat forskningsområde.

– Det är klart att man gärna såg fler tjänster med genus i sin profil. Vi har ingen professur i genusvetenskap och skulle gärna vilja ha en sådan, som följd av excellenssatsningen.

Men Uppsala universitet har, trots vad som står – eller *inte* står – i strategierna, gjort strategiska satsningar på genusforskning, menar Margaretha Fahlgren.

Det finns inget entydigt samband mellan vilka lärosäten som producerat den mesta genusforskningen och vilka som lyfter fram genusforskning. Universiteten i Göteborg, Luleå, Lund, Uppsala och Stockholm har stora genusforskningsmiljöer, men prioriterar inte genusforskning i sina forsknings- och utbildningsstrategier.

Ett exempel är excellensprogrammet, en angelägenhet för hela universitetet.

– När Centrum för genusvetenskap ombildades lades stora resurser på detta. Vi har haft ett strategiskt stöd från rektor och bidrag från samtliga fakulteter.

Viktigt vara med i besluten

Inger Lövkrona är professor i etnologi och ordförande för Sveriges genusforskarförbund. Efter att ha arbetat aktivt inför regeringens forskningsproposition har förbundet nu skiftat fokus till vad Autonomiutredningen får för följd.

– När varje universitet och varje fakultet nu får ökat inflytande över medeltilldelningen gäller det för genusforskare att vara med i beslutsprocesserna. Genusforskare måste helt enkelt sätta sig

i de församlingar där det fattas beslut. Vi måste synliggöra genusforskningens betydelse och resultat inom alla vetenskapsområden och stärka den inom de fält där den är mindre etablerad.

I sin forskningsproposition för perioden 2009-2012 har regeringen särskilda strategiska satsningar: 1,8 miljarder läggs på en permanent anslagsökning inom medicin, teknik och klimat.

– Problemet är att det är inom dessa områden genusforskningen fortfarande behöver utvecklas och ges ekonomiskt stöd. Regeringen ger inte detta stöd i propositionen, och i universitetens strategiska planer är det också osynligt. Nu ligger ansvaret på genusforskarna själva. Vi måste ta initiativet på lokal nivå och skaffa oss inflytande över re-

sursfördelningen och bli delaktiga i kunskapsproduktionen inom de strategiska satsningarna – och generellt.

Tre av landets totalt 21 lärosäten med examensrätt för grund- och forskarutbildning beskriver genusforskningen som ett av sina starka eller prioriterade forskningsområden: Umeå, Linköping och Örebro. Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, tillskriver genusförståelse en avgörande betydelse och Södertörns högskola pekar ut genusforskning som starkt område.

Text: Jimmy Sand

LÄS MER. Rapporten *Genusforskning pågår kan laddas ned från <http://www.genus.se/Publikationer/rapportserien>*

FAKTA // AUTONOMIUTREDNINGEN

Regeringen utsåg i november 2007 Daniel Tarschys, professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet, till utredare för att föreslå en eller flera alternativa verksamhetsformer för statliga universitet och högskolor. Utgångspunkten skulle vara en minskad politisk styrning av och ökat självbestämmande för lärosätena.

Autonomiutredningen presenterade i december 2008 sitt slutbetänkande, *Självständiga lärosäten* (SOU 2008:104). Bland förslagen finns följande.

- Lärosätena upphör att vara statliga myndigheter och ges istället en ny offentlighetsrättslig organisationsform.
- Lärosätena bestämmer själva sina egna strategiska program och vetenskapliga profiler.
- Den statliga finansieringen baseras allt mindre på normgivning och allt mera på fleråriga avtal.
- Flertalet ledamöter i lärosätets styrelse ska komma utifrån.
- Högskoleförordningen upphävs, men några av dess bestämmelser behålls i den nya lagen.
- Ansvaret för utvärdering och kvalitetskontroll ankommer i första hand på lärosätena själva.

FAKTA // FORSKNINGS- OCH UTBILDNINGSSTRATEGIER

Regeringen gav Sveriges universitet och högskolor inför forskningspropositionen för perioden 2009-2012 i uppdrag att utarbeta forsknings- och utbildningsstrategier för de kommande årens verksamhet. Strategierna ska beskriva strategiska satsningar som lärosätet och Sverige bör främja för att öka sin konkurrenskraft inom forskningen i ett globalt perspektiv.

En genomgång av strategierna för samtliga 21 lärosäten med examensrätt visar att en tredjedel omnämner genusperspektivet som viktigt för framtida forskning (*Genusperspektiv* nr 1/08).

Finlands nya informationstjänst för jämställdhet söker chef

Finland får under 2009 en informationstjänst för jämställdhet. Den ska bland annat ta fram uppgifter om jämställdhet, satsa på utveckling och utbildningen inom området och integrera jämställdhetsaspekten i de vanligaste informationskällorna.

Verksamheten finns vid Tammerfors universitet, med 180 000 euro för 2009. Under året byggs en webbportal upp, vidareutvecklad från den befintliga Minna.fi. Chefen för informationstjänsten tillträder den 1 juli och ska samråda med en informationsexpert.

Ingen norsk öronmärkning av tjänster för kvinnor

Som *Genusperspektiv* nr 4/08 kunde berätta har Norges forskningsminister Tora Aasland lovat att genomföra öronmärkning av tjänster till kvinnor under loppet av 2009.

Sajten kvinneverforskning.no rapporterar nu att denna målsättning stoppats av ESA (Efta Surveillance Authority) som inte vill utestänga ena könet från utlysning av tjänster. Norska kunskapsdepartementet undersöker nu andra möjligheter att öka andelen kvinnor på högre positioner inom akademien.

Centrum för globala genusstudier läggs ned

Den centrumbildning för globala genusstudier som *Genusperspektiv* berättade om i nr 1/09 läggs ned den 1 september. Detta på beslut av Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden, Göteborgs universitet.

Globala genusstudier finns enbart kvar som ämne vid institutionen för globala studier. Beslutet går emot centrumbildningens egen utvärdering, som påpekade att kontakter med forskningsfinansiärer såväl som partners i internationella projekt förutsätter en tydlig egen identitet.

Delegationen för jämställdhet i högskolan utlyser medel

I januari tillsatte regeringen den statliga utredningen Delegationen för jämställdhet i högskolan som pågår fram till år 2011. Delegationen utlyser nu medel till insatser. Läs mer på www.jamstalldhetihogskolan.se

Mansdominans inom forskningen ett hinder för europeisk tillväxt

I mitten av maj firades Europeiska unionens satsning på jämställdhet inom vetenskap och teknik i Prag. Framgångsstrategier och bakslag för ökad jämställdhet i europeisk forskning diskuterades på konferensen "Changing research landscapes to make the most of human potential. 10 years of EU activities in 'Women and Science' and BEYOND".

Europeiska unionens forskningskommissionär Janez Potočnik höll ett inlednings-tal där han menade att fler kvinnor och män borde involveras i utbildning och forskning för att förverkliga Europas strävan att bli världens största kunskapsbaserade ekonomi. Han menade också att Europas demokrati kräver välutbildade och medvetna medborgare.

För tio år sedan utarbetades den första strategin för ökad jämställdhet i europeisk forskning då Women and Science bildades. Då startade också Helsingforsgruppens arbete med att öka antalet kvinnor inom vetenskapen. Women and Science and Technology Group (WIST) bildades 2003 och har sedan dess verkat för att laga "the leaky pipeline". Metaforen uppmärksammar den gradvisa förlusten av människor och då framför allt kvinnor i utbildnings- och forskningssystemet.

Arbetsmiljön är problemet

Potočnik påpekade dock att kvinnorna inte behöver hjälp att göra forskningskarriär. Det är istället universitetssystemet som inte borde missgynna kvinnor som det gör i dag.

– Det behövs ett nytt sätt att styra universiteten och en medvetenhet om genusperspektivet i det arbetet. Det vore en bra investering inför framtiden!

Att investera i en arbetsmiljö som tillåter forskare – både kvinnor och män – att utveckla sin kreativitet och innovationsförmåga skulle gynna den ekonomiska utvecklingen i sin helhet påpekade Potočnik.

Den andra huvudtalaren Teresa Rees hade fått uppdraget att kommentera EU-kommissionens aktiviteter inom Women and Science. Hon berättade om sitt eget arbete vid universitetet i Cardiff där en lång rad strategier använts för att öka jämställdheten. Samtidigt kritiserade hon EU:s forskningspolitik som har arbetat med att föra fram genus och jämställdhet i europeisk forskning utan att integrera jämställdhetsperspektivet och genusforskningen i sin egen forskningspolitik.

Teresa Rees

Könssegregerad forskning

Två huvudproblem inom vetenskap och teknik diskuterades under de två konferensdagarna: dels forskningsområdets manliga kodning, dels hur forskarnas livspussel ska kunna lösas.

Kelly Mack från US National Science Foundation och Patricia Hyer från Virginia Tech berättade om arbetet i USA på nationell och lokal nivå med att underlätta livspusslet för framför allt kvinnliga forskare med till exempel program för att underlätta barnafödande och förskoleverksamhet.

Det andra stora samtalsämnet var hur man på bästa sätt ska attrahera ungdomar och då framför allt flickor till den manligt kodade naturvetenskapen och tekniken. Liksom Teresa Rees talade Cathy Foley från Australian Institute of Physics om det stora batteriet strategier som behövs för att öka antalet kvinnliga forskare inom naturvetenskap. Hon menade att man måste börja arbetet tidigt för att flickor ska börja intressera sig för en vetenskaplig karriär. När så flickorna kommit in i "the pipeline" måste man på olika sätt hindra att de läcker ut i hålen och skarvarna.

Text: Camilla Norrbin

Jämställdhetspolitiken måste problematiseras

Under rubriken "Genusforskningens beröringsångest" skrev Ulf Mellström i nummer 1/09 av *Genusperspektiv* om hur svensk genusforskning borde ta efter det norska exemplet rörande det Mellström kallar jämställdhetsforskning. Istället för att syssla med "ängsliga referenser till en historiskt förment sammanblandning mellan forskning och politik", som han verkar tycka att svensk genusforskning sysslar med, vill Mellström lyfta fram begreppet jämställdhet som en analytisk möjlighet att spegla samtida samhällsproblematiseringar.

Som statsvetare och antropolog – och som feministiska forskare – har vi båda i över tio år studerat olika uttryck av svensk jämställdhetspolitik och jämställdhetspraktik. Vi vet att denna forskning ger både intressant och viktig kunskap om hur kön (re-)produceras i vårt samhälle. Vi har också, tillsammans med många andra forskare, visat hur etablerade politiska institutioner och praktiker som har till avsikt att förändra föreställningar om och relationer mellan kvinnor och män likaväl kan reproducera traditionella, etnocentriska och heteronormativa förståelser av kön. I ett land som ofta kallar sig "världens mest jämställda" har vi gång på gång erfärut hur detta uppfattas som allt för kritiskt, bl a utifrån att resultaten inte anses direkt politiskt applicerbara. Detta visar på en problematisk sammanblandning av genusforskning och jämställdhetspolitik – något som tyvärr inte är någon historisk relik utan i allra högsta grad levande.

Nyttokrav måste granskas kritiskt

Det är med en viss förvåning som vi tar del av Mellströms syn på det som han kallar den framtida svenska jämställdhetsforskningen – inte minst i ljuset av den senaste tidens debatt om forskningens frihet

Debatt

Vill du skriva en debattartikel som berör genusforskningens villkor? Skicka ditt inlägg till frida.lundberg@genus.se. Vi förbehåller oss rätten att av trymmesskäl korta i texten.

kontra politikens och marknadens krav på direkt användbara forskningsresultat. Vi menar att nyliberala nyttokrav måste granskas kritiskt – särskilt när de som i fallet svensk jämställdhetsforskning riskerar att leda till styrd uppdragsverksamhet utifrån förutbestämda kriterier. Att forska om jämställdhet är inte – och bör inte vara – samma sak som att forska för jämställdhet.

De ifrågasättande och problematiserande forskningsansatser som behövs när analyser av maktrelationer står i fokus bör inte sammanblandas med den etablerade politikens ambitioner. Nog så goda intentioner med att skriva in genusforskningen i dagspolitiska projekt riskerar att urvattna den kritiska udd som både forskningen och politiken så väl behöver. "Fri" genusforskning måste också kunna ifrågasätta hela den etablerade politikens uppbyggnad och innehåll.

Inte frågan om beröringsångest

Vi vill inte på något sätt avskärma forskningen från andra samhälleliga praktiker. Som feministiska forskare drivs vi av förhoppningen att vår forskning ska kunna göra skillnad, och ge redskap för politisk och social förändring. Självklart ska forskning vara nyttig i betydelsen att det ska komma till användning. Frågan är däremot om dagspolitiska hänsyn ska få avgöra inte bara vilka frågor som forskningen ska studera utan även vilka resultat den ska komma fram till. När genusforskningen skrivs in i ett dagspolitiskt jämställdhetsprojekt är detta en överhängande risk.

Detta handlar inte om "beröringsångest" utan om att slå vakt om kritisk genusforskning – som dessutom innehåller mycket mer än forskning om och för jämställdhet. Detta borde inte minst Nationella sekretariatet för genusforskning värna om.

Malin Rönnblom, fil dr statsvetenskap, lektor vid Umeå universitet, och Ulrika Dahl, fil dr kulturanthropologi, lektor på Södertörns högskola.

Varför bara kön?

I *Genusperspektiv* nr 2/09 beklagar sig Åsa Kroon Lundell över det tvång hon känner att behöva publicera sin forskning i internationella tidskrifter. Problemet är, menar hon, att forskningen då måste anpassas till den etablerade forskningen inom området vilket i sin tur leder till att alltför många manliga forskare kommer med i referenslistan.

Om detta kan man göra några reflektioner. En lösning är ju att publicera sig i någon av det tjugofemtal internationellt vetenskapliga tidskrifter med genusvetenskaplig och/eller feministisk inriktning som finns i den allmänt använda databasen *ISI Web of Knowledge*. En genomgång jag gjorde för några år sedan av några av dessa tidskrifter visade till min förvåning att svenska genusforskare sällan publicerar sig i dessa.

En annan och mera radikal lösning är naturligtvis att överge den "biologiska kroppsräkningen" som Kroon Lundell nu sysslar med och istället se forskarnas kön som en renodlat social konstruktion. I så fall kan man ju inte bara räkna kroppar (eller som i detta fall, förmodligen förnamn) utan måste förhålla sig till författarnas kön som en mera kontinuerlig variabel. Helt enkelt vara lite "queer" här skulle nog lätta upp problematiken.

En tredje typ av lösning är naturligtvis att tänka i termer av jämställdhet. Här finns det då två möjligheter. Det första är tanken att författare som är viktiga för ens forskning bör citeras alldeles oberoende deras (biologiska eller sociala) kön. Det är i detta tänkande vad man åstadkommit som forskare som skall vara avgörande och inte forskarens kön, etnicitet, religion, klass, nationalitet, ålder, sexuella läggning, utseende eller akademisk (eller annan) klanstillhörighet. Det andra alternativet som bygger på kollektiva rättigheter och vilken resulterar i någon slags kvotering vilket tycks vara vad Kroon Lundell förespråkar. Men då uppstår naturligtvis frågan varför bara kön och inte någon av de ovan uppräknade kategorierna.

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap, Göteborgs universitet

Posttidning B

Avs: Genusperspektiv
Nätverkstan Ekonomitjänst
Box 31120
400 32 Göteborg

Kalendarium

5-8 augusti 2009

6th Conference on Gender Equality in Higher Education

Europeisk konferens arrangerad av Stockholms universitet. Stockholm

3 september 2009

Violence Against Women: Intervention and Masculinity

Barbro Wijma, Grethe Fochsen och Sofia Dohmen är några keynote speakers. Linköping

10-11 september 2009

Men at War: Masculinities, Identities, Cultures

The Group for War and Culture arrangerar konferens på Swansea University. Newtown, Mid Wales, Storbritannien

Mer information och fler arrangemang finns på www.genus.se.

Ny litteratur

Forskningsrapport från Nordiskt ministerråd om prostitution

Tretton forskare som medverkade i projektet Prostitution i Norden, genomfört av Nordiska institutet för kunskap om kön, skriver i forskningsrapporten om hur den rättsliga hanteringen av prostitution och människohandel har påverkats av att antalet utländska kvinnor har ökat på de nationella prostitutionsmarknaderna under de senaste åren.

universitet, och statsvetaren Lena Wängnerud, statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet, skriver i tidskriften *Politics and Gender* nr 1/09 om skillnader i hur jämställdhet förstås och diskuteras i Norge respektive Sverige.

Modell för genusmedvetna innovationssystem presenteras

Forskningsrapporten *Mellanchefen en maktpotential* från Fiber Optic Valley i samarbete med Centrum för genusstudier vid Stockholms universitet beskriver forskningsprojektet Genusnätverket i skärningspunkten mellan genusforskning och praktiskt jämställdhetsarbete. Projektet är finansierat genom Vinnovas utlysning Genusperspektiv på innovationssystem och jämställdhet.

Politics and Gender tar upp svensk och norsk jämställdhetsdebatt

Sociologen Mari Teigen, Institutet för samhällsforskning vid Oslo

Sekretariatets uppgifter

Nationella sekretariatet för genusforskning har till uppgift att främja svensk genusforskning i vid bemärkelse och verka för att betydelsen av genusperspektiv uppmärksammas i all forskning.

Detta sker bland annat genom utredningsarbete, informationsspridning, konferenser och seminarier.

I Nationella sekretariatet för genus-

forsknings uppgifter ingår bl a att:

- överblicka genusforskningen i Sverige och aktivt främja spridningen av dess resultat,
- analysera behovet av genusforskning inom alla vetenskapsområden, och
- arbeta för ökat medvetande om genusforskningens och genusperspektivens betydelse.

Nationella sekretariatet
för genusforskning

Genusperspektiv utges av Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet, Box 200, 405 30 Göteborg. Tel 031-786 56 00. E-post sekretariat@genus.se. Webbplats www.genus.se. Genusperspektiv är gratis och kommer ut cirka sex gånger om året. Ansvarig utgivare: Anne-Marie Morhed, föreståndare för sekretariatet, tel 031-786 56 03, e-post anne-marie.morhed@genus.se. Referensgrupp: Kenneth Abrahamson, FAS, Tina Acketoft, riksdagsledamot, Anne Hammarström, professor i folkhälsovetenskaplig genusforskning, Lisbeth Larsson, professor i litteraturvetenskap, Anna Lundh, Högskoleverket, Nina Lykke, professor i genusvetenskap, Ulf Mellström, professor i genus och teknik, Anne-Marie Morhed, föreståndare, Camilla Norrbin, forskningshandläggare, Lena Olson, informatör, Annika Carlsson, riksdagsledamot, Magdalena Streiffert, riksdagsledamot, Lena Trojer, professor i IT och genusforskning, Majléne Westerlund Panke, Vetenskap & Allmänhet, FD Annika Olsson, Stockholms universitet, Kerstin Alnebratt, doktorand, Göteborgs universitet, FD Tora Holmberg, Uppsala universitet. Grafisk form: Daniel Burkhalter, E & B Reklambyrå AB. Tryckeri: Livréna AB, Göteborg. ISSN: 1652-3768. Upplaga: 4500. Prenumeration: Nätverkstan Ekonomitjänst, tel 031-743 99 05, e-post ekonomitjanst@natverkstan.net. Vik. red: Frida Lundberg, tel 031-786 56 01, e-post frida.lundberg@genus.se.